

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Proměny čínsko-severokorejských vztahů od skončení studené války
do současnosti**

Petr Lejsek

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Proměny čínsko-severokorejských vztahů od skončení
studené války do současnosti**

Petr Lejsek

Vedoucí práce:

Mgr. Lenka Caisová PhD.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, prosinec 2016

.....

Obsah

1. ÚVOD	6
2. VÝVOJ SINO-SEVEROKOREJSKÝCH VZTAHŮ V HISTORICKÉM KONTEXTU.....	9
3. ČÍNSKO-SEVEROKOREJSKÉ VZTAHY BEZPROSTŘEDNĚ PO KONCI STUDENÉ VÁLKY	10
4. EKONOMICKÉ VZTAHY	11
4.1. Obchod mezi KLDR a Čínou po studené válce	12
4.2. Strategické ekonomické cíle Číny vůči KLDR ve 21. Století	14
4.3. KLDR a první ekonomické reformy.....	16
4.3.1. Změna ve vedení v Pchjongjangu jako příležitost pro další ekonomické reformy .	16
4.4. Ekonomické zájmy Číny na území KLDR.....	17
4.5. Čínská politika týkající se humanitární pomoci.....	18
4.5.1. Humanitární a potravinová pomoc poskytovaná KLDR.....	19
5. VOJENSKÁ A BEZPEČNOSTNÍ SPOLUPRÁCE	23
6. JEDNÁNÍ O SEVEROKOREJSKÉM JADERNÉM PROGRAMU A ROLE ČÍNY V NICH	25
7. POLITICKÉ VZTAHY MEZI ČÍNOU A KLDR.....	29
7.1. Problémy mezi KLDR a Čínou po nástupu Kim Čong-una	31
7.2. Čínská politika vůči severokorejským uprchlíkům	32
8. ČÍNSKÉ STRATEGICKÉ CÍLE VŮČI KLDR.....	33
9. ZÁVĚR	34
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	36

RESUMÉ	36
---------------------	-----------

1. ÚVOD

Čínská lidová republika (ČLR) je velmi diskutovaným hráčem na poli mezinárodní politiky ať už díky své ekonomické a vojenské síle nebo jejím postavením v mezinárodním společenství. Pozornost, zejména v negativním smyslu, se však dostává i Korejské lidově demokratické republice (KHDR), zejména kvůli jejímu jadernému programu a také díky silně nedemokratickému režimu.

Čína a KHDR jsou dva státy, které si byly historicky velmi blízké, zejména díky ideologické blízkosti politických režimů. Navzdory tomu, že mezi nimi dochází ke sporům a čínský režim se do jisté míry demokratizuje, dochází k prohlubování vzájemných vztahů těchto zemí.

Největší výzvou pro severokorejský režim bylo vypořádání se s koncem bipolárního soupeření a pádem komunistických režimů v Evropě. KHDR tedy najednou přišla o spojence, státy východního bloku. Tyto státy se Severní Koreou sice neudržovaly tak intenzivní styky jako Čína, ale jistá míra vzájemných styků a politické blízkosti zejména se sovětským režimem byla nesporná.

ČLR je tedy po studené válce zároveň nejvýznamnějším a jediným oficiálním spojencem KHDR., největším obchodním partnerem, poskytuje KHDR také většinu potravin, energetických zdrojů a vojenské techniky. Čína pomáhá přežívat zemi pod Kim Čong-unovým vedením a snaží se vyvažovat přísné sankce, které na KHDR uvaluje mezinárodní společenství. Nicméně jaderné testy, které provádí severokorejský režim, poslední proběhl v únoru 2013, komplikují a ochlazují vztahy mezi těmito dvěma státy. Peking přitom hraje klíčovou roli v jednáních *Six party talks*, jejichž cílem je dosáhnout mírové denuklearizace KHDR. Prosincová poprava Kimova strýce a poradce Čang Song-tcheka, která proběhla téhož roku, taktéž otrásla spojenectvím těchto dvou států. Čang byl totiž silně spjat s Pekingem a aktivně prosazoval pro-čínskou politiku (Xu – Albert, 2016).

Cílem této práce je zmapovat vývoj a průběh sino-korejských vztahů v letech 1990-2013, tedy v období, kdy KLTR ztratila většinu spojenců vlivem rozpadu východního bloku. Zároveň se budu snažit odpovědět na výzkumnou otázku, jaký je důvod úzkého napojení a spolupráce těchto dvou států, obzvláště co motivuje Čínu v neustálé podpoře nepředvídatelného severokorejského režimu. S tímto do jisté míry souvisí i druhá výzkumná otázka, kterou se budu snažit zodpovědět, jaký vliv měla výměna ve vedení KLTR potažmo Čínu na vztahy mezi státy. Abych byl schopen na tyto otázky odpovědět, věnuji první kapitulu této práce historii vztahů mezi KLTR a ČLR, díky čemuž by mělo být snazší přesněji zjistit důvod vývoje vzájemných vztahů těchto zemí do současné podoby, jakož i jejich důležitost ať už v minulosti, či v současné době.

Ve druhé části se zaměřím na vztahy těchto zemí v jednotlivých sektorech v zadaném období, práci tedy rozčlením do jednotlivých oblastí podle sféry spolupráce včetně konkrétních příkladů od roku 1990. Zaměřím se tudíž. Na ekonomickou stránku vzájemných vztahů, přičemž se budu snažit zjistit důvody, které Čínu vedou k pomoci KLTR. Tedy konkrétní očekávání, která Čína vůči KLTR má, a jakých výhod chce Čína dosáhnout a co jí může Severní Korea poskytnout.

V oblasti politických a diplomatických vztahů se právě zaměřím na vztah mezi vedením těchto dvou států, na smlouvy a návštěvy, což mi pomůže s odpovědí na druhou výzkumnou otázku.

Také se zmíním roli Číny jako zastávce KLTR v mezinárodním systému ať už o její roli v jednáních: *Four party talks* a *Six party talks*, nebo v mezinárodních organizacích. Budu také hovořit o aktivitě Číny v OSN, v souvislosti se sankcemi uvalovaným na KLTR. V závěru práce také uvedu některé příklady neoficiální interakce mezi ČLR a KLTR.

V neposlední řadě se pak zaměřím na spolupráci v oblasti vojenství, tedy také na jaderný program KLTR, který je příčinnou neshod mezi KLTR a Čínou

a to zejména kvůli severokorejskému jadernému programu a nepředvídatelnému chování KLDR, se kterým zároveň souvisí nestabilita v regionu.

Pro zpracování této bakalářské práce je jen velmi málo kvalitních českých zdrojů, proto jsem byl nucen využívat téměř výhradně anglických zdrojů. Jedním z použitých zdrojů je kniha *China and North Korea*, kterou napsala Carla P. Freeman, kde jsou výborně a podrobně popsány vztahy mezi ČLR a KLDR v jednotlivých oblastech, ale také v historických souvislostech. Dalším zdrojem je také publikace Samuela S. Kima *North Korean Foreign Relations in the Post-Cold War World*, kde je rozvedena zahraniční politika KLDR po studené válce i příklady vztahů s jednotlivými zeměmi.

2. Vývoj Sino-Severokorejských vztahů v historickém kontextu

Původ přátelských vztahů mezi ČLR a KLDR sahá až do roku 1949, kdy došlo, konkrétně 9. října, k vzájemnému diplomatickému uznání. Tento mimořádný vztah mezi těmito ideologicky spřátelenými režimy se naplno projevil v období Korejské války, která se odehrála v letech 1950-1953. Již od roku 1949 neskrýval Kim Ir-sen ambice na sjednocení celého Korejského poloostrova. Výsledkem jednání o vojenské pomoci s dosažením tohoto cíle ze strany Číny, bylo vyslání více než 5000 mužů, etnických Korejců sloužících v Čínské lidové osvobozené armádě, včetně jejich výzbroje zpět do Koreje. Právě tito muži vytvořili jádro Korejské lidové armády. (Jian 2003, 5)

Po vypuknutí Korejské války vyslala Čína na půl milionu vojáků na pomoc KLDR. Čímž Čína de facto vyjádřila plnou oddanost přátelskému svazku se Severní Koreou. Tato oddanost pramenila z vzájemných osobních vztahů mezi první generací čínského vedení a jejich korejských protějšků, jakož i společný historický vývoj národů, tedy boj proti japonské okupaci za 2. sv. války. Po jejímž skončení byl Korejský poloostrov rozdělen 38. rovnoběžkou na dvě okupační zóny, což byl právě jeden z důvodů vypuknutí Korejské války, tedy zástupného konfliktu mezi dvěma světovými hegemony. Korejská válka byla ukončena příměřím roku 1953. (Myklín 2014, 1)

V roce 1961 byla vůdci ČLR a KLDR podepsána Smlouva o vzájemné pomoci a přátelství, která představuje institucionální zakotvení vztahů čínsko-korejských vztahů. Stvrzení smlouvy znamenalo vrchol vztahů mezi těmito zeměmi v období studené války. V této smlouvě je zakotvena spolupráce nejen v oblasti kultury a ekonomie, ale také se jedná o pakt vzájemné vojenské pomoci při napadení jedné z těchto zemí. Už jen díky této smlouvě můžeme hovořit o tom, že vztahy mezi těmito zeměmi byly ve studenoválečném období vskutku nadstandartní. (Myklín 2014, 1)

Přestože po sepsání tohoto dokumentu došlo několikrát k ochlazení vzájemných vztahů mezi těmito dvěma státy. Dokázala Čína tyto vztahy vždy urovnat, a to zejména kvůli svému ekonomickému vlivu na svého severovýchodního spojence. To i přesto, že Čína začala navazovat diplomatické a ekonomické styky například s USA a po skončení studené války i s Jižní Koreou, což samozřejmě nesla KLDR nelibě. Nicméně vztahy mezi těmito zeměmi přestály i tyto výzvy a zůstaly i nadále velmi dobré, neboť si i představitelé KLDR uvědomili, že po rozpadu východního bloku je ČLR jejich posledním spojencem.

3. Čínsko-severokorejské vztahy bezprostředně po konci studené války

Největším problémem, se kterým se musela KLDR vypořádat, byl konec bipolárního soupeření a pád totalitních režimů v Evropě, přestože se se státy východního bloku stýkala KLDR jen výjimečně, tato ztráta potenciálních spojenců a ideologicky spřízněných režimů přetvořila globální prostředí v neprospěch severokorejského a čínského režimu. Čína se však do jisté míry dokázala v novém globálním prostředí prosadit a to hlavně díky reformám, které Čínu otevřely globálnímu trhu i zahraničním investorům. To se nicméně KLDR nepovedlo. Do jisté míry to mohlo být i tím že po konci studené války bylo na KLDR pohlíženo jako na *failed state*, jehož existenci mnozí odhadovali na pouhých pár let. KLDR rovněž musela přestát řadu vnitřních problémů, které tato tvrzení potvrzovaly. Jednalo se jednak o smrt „věčného prezidenta“ Kim Ir-sena, ale také prohlubující problém hladomoru (Kim 2007, vi).

KLDR si uvědomovalo svou pozici, nicméně skrze jaderný program dokázala dosáhnout jakési strategické diplomatické výhody v regionu. Nicméně udržení dobrých vztahů mezi ČLR a KLDR se ukázalo být pro KLDR jediným řešením pro udržení vnitrostátní stability. I po studené válce se tedy zástupci KLDR i ČLR dohodli na pokračování stávající aliance a Smlouvu o

vzájemné pomoci a přátelství z 60. let znovu ratifikovali v roce 2001. Tímto znovu obnovení této smlouvy byla platnost této smlouvy prodloužena do roku 2021. Tato smlouva umožnila vývoj vzájemných vztahů do dnešních dnů v mnoha sektorech, ať už se jedná o ekonomickou kooperaci vzájemné politické návštěvy, či vzájemnou vojenskou pomoc.(Freeman 2015, 46)

4. Ekonomické vztahy

Ekonomická spolupráce je stěžejním bodem sino-korejských vztahů. Tento vztah je postaven nejen na vzájemném obchodu, neboť Čína je nejen největší obchodní partnerem KLDR, ale také poskytuje humanitární pomoc severokorejskému režimu, kterému tím zároveň pomáhá přežít. Dalším příkladem ekonomických vztahů jsou investice, které do KLDR z Číny směřují.

Obchod mezi těmito zeměmi začal už po vzniku KLDR. Důležitost tohoto ekonomického vztahu se ukázala bezprostředně po Korejské válce v souvislosti poválečnou rekonstrukcí, kdy Čína investovala velké množství financí a zásob na stabilizaci Severní Koreji. V průběhu druhé poloviny 20. století docházelo k časté změně intenzity vztahů mezi KLDR a Čínou neboť se severní Koreji nabízel ještě jeden partner, a to SSSR. KLDR toho velmi často využívala a tyto dva významné partnery střídala podle toho, který byl pro její aktuální politiku nejlepší, nebo který ji mohl v té dané chvíli více pomoci (Kim 2007: 9).

Ke konci studené války 72% celkového mezinárodního obchodu KLDR, bylo se státy východního bloku a pouhých 10% s Čínou. Po konci studené války a pádu východoevropských režimů tudíž zahraniční obchod KLDR stagnoval (Yoo: 344-345).

Po rozpadu SSSR a ztrátě jednoho z významných partnerů a ideologicky spřáteleného režimu, se tedy musela KLDR ekonomicky orientovat na Čínu, která ji jako nastupující regionální mocnost mohla pomoci přežít v novém

mezinárodním prostředí. Důvodem pro těsné navázání a jistá závislost na Číně byla zejména neochota k reformám, které by KLDR pomohli otevřít okolnímu světu.

4.1. Obchod mezi KLDR a Čínou po studené válce

Objem obchodu mezi těmito dvěma státy je do jisté závislosti na aktuální politické situaci mezi oběma zeměmi, která je, obzvláště po smrti Kim Ir-sena velmi proměnlivá. Na konci studené války činil obchod s Čínou 10,1% z celkového mezinárodního obchodu KLDR. V 90. letech začal objem obchodu mezi těmito státy z výše uvedených důvodů stoupat. V roce 1991 už činil celkových 30% a na tomto procentu se udržel až do roku 1998 (Kim 2007, 14-15). A to i přesto, že se na začátku 90. let čínská ekonomika prodělávala jisté změny, které ji více odlišovali od severokorejské ekonomiky. Jednou ze změn bylo odmítání pokračování v barterovém obchodě, který do té doby probíhal právě i mezi Čínou a KLDR probíhal. Místo toho se v Číně zvedla poptávka po pevné, směnitelné, měně což znamenalo, že začala tuto formu plateb požadovat i po Severní Koreji, která na to samozřejmě nebyla v této fázi připravena. To nejen, že oba spojence znesvářilo, ale zároveň to mělo negativní vliv na severokorejskou ekonomiku. V roce 1995 byl Kim Ir-sen nucen požádat mezinárodní společenství o pomoc, proto v roce 1996 Čína poskytla KLDR ropu, potraviny a další suroviny, aby zamezila šíření hladomoru a prohlubování socioekonomické nestability, která Severní Koreu postihla. V souvislosti s touto pomocí byla podepsána mezi KLDR a ČLR Smlouva o ekonomické a technologické spolupráci, která prodloužila období, po které měla Severní Korea dostávat humanitární pomoc směřující z Číny na pět let. Zároveň v souvislosti s faktem, že KLDR neměla dostatek směnitelné pevné měny pro uskutečňování vzájemných obchodních transakcí v dosavadní míře, oznámila Čína zavedení „přátelských“ cen, za které hodlala suroviny KLDR prodávat. Tyto kroky měly za cíl normalizaci vztahů mezi ČLR

a KLTR a zároveň i růst objemu obchodu (Lee, Hong 2015: 182; Choo 2008: 347-348)

Na konci 90. let se situace mezi KLTR a Čínou uklidňuje a zlepšuje, což reflektují návštěvy Korejských vládních špiček v ČLR. V roce 1999 navštívil Čínu předseda *Supreme People's Assembly*, v roce 2000 vykonal stejnou návštěvu, s cílem upevnění ekonomických vazeb, vůdce Kim Čong-il. (Lee, Hong 2015: 182)

Tyto návštěvy přinesly pozitivní vliv na vzájemný obchod mezi Severní Koreou a Čínou, který vzrostl v roce 2001 o 51% oproti roku 2000. Nárůst bilaterálního obchodu mezi oběma zeměmi pokračoval i v dalších letech a to navzdory tomu že v roce 2000 došlo k dohodě mezi KLTR a Jižní Koreou o obnovení vzájemného obchodu. Tento strmý růst pokračoval až do roku 2011, kdy dosáhl nejvyššího meziročního nárůstu o více než 62%. I přes sílící aktivitu v severokorejském jaderném programu a nátlak mezinárodního společenství vykazoval objem vzájemného obchodu pomalý růst. Z toho lze usuzovat, že ač je Čína považována za stát, který má na KLTR největší vliv, její embarga a odstávky dodávek důležitých surovin do KLTR jsou pouze krátkodobé a embarga, která na KLTR uvaluje mezinárodní společenství, nedodrží. Příčinnou toho postoje může být i obava z chování KLTR v okamžiku kdy by jí nedostatek základního zboží destabilizoval, což by znamenalo bezpečnostní riziko přímo u čínských hranic. (Lee, Hong 2015: passim)

Tento trend stabilního růstu obchodu mezi těmito dvěma spojenci způsobil, že objem obchodu se za 10 let, od roku 2003 do roku 2013, téměř zešestinásobil. Konkrétně v roce 2013 představoval pro KLTR obchod s Čínou 89% z celkového objemu zahraničního obchodu. Prohlubování této závislosti na obchodu s Čínou má za následek především rostoucí izolace severokorejské ekonomiky vůči ostatním ekonomikám a neustálý pokles objemu obchodu s ostatními státy a především neexistence obchodu s Jižní

Koreou a Japonskem. K zániku ekonomických vazeb s těmito dvěma státy došlo především kvůli sankcím uvalovaným na KLDR kvůli jeho pokračujícímu jadernému programu. Jen pro ilustraci byly tyto dva státy na konci roku 2000 druhým respektive třetím největším obchodním partnerem KLDR. (Lee, Hong 2015: 183)

Co je však nutné dodat, je skutečnost, že KLDR drží od roku 2000 s Čínou pasivní obchodní bilanci, kupříkladu v roce 2013 měl severokorejský export do Číny hodnotu 2,9 miliardy USD oproti čínskému importu 3,6 miliardy USD. Přičemž hlavním vývozním artiklem KLDR bylo uhlí, konkrétně antracit, jehož objem těžby v KLDR neustále roste. V roce 2013 byla Korea pátým největším dodavatelem antracitu do Číny. Severokorejský import představují především potraviny a spotřební zboží, ale také nerostné suroviny a především ropa. (Lee, Hong 2015: 183-186)

4.2. Strategické ekonomické cíle Číny vůči KLDR ve 21. Století

Jelikož je hospodářství KLDR zastaralé a ve velmi špatném stavu, je základní ze snah Číny docílit podpory pro aplikaci hospodářských reforem. Čína si totiž z vlastních zkušeností uvědomuje, že klíčem ke větší stabilitě na Korejském poloostrově je právě aplikace ekonomických reforem a zefektivnění a modernizace zastaralého hospodářství. Nicméně severokorejské vedení se k těmto reformám se však již od 90. let stavělo značně negativně. Problémem však je, že prosazení reforem čínského stylu v KLDR je jedním ze strategických cílů Číny, které si stanovila vůči Severní Koreji. (Myklín 2014: 3)

Čína se zavázala pomáhat v zachování celistvosti severokorejského státu, jakož i zachování stávajícího režimu. To se promítlo zejména v době jaderné krize, kdy byla Čína razantně proti jakýmkoliv radikálním prostředkům vyřešení sporu, zejména proti navrhovanému iniciování změny severokorejského režimu.

Čína si rovněž uvědomuje, že může být důležitým ekonomickým partnerem nejen s KLR, ale rovněž s Jižní Koreou, se kterou neustále zvyšuje obchodní styky. KLR potřebuje každoročně od Číny nejen potravinovou, ale i další humanitární pomoc. Nicméně rovněž Čína potřebuje velké množství surovin, které se v KLR těží, např. uhlí, či železo. Zároveň pro distribuci těchto surovin potřebuje využívat severokorejské přístavy. Rovněž kooperace může přispět i Číně na domácí scéně, neboť severovýchod Číny je ekonomicky zaostalý a chudý. V revitalizaci oblasti má právě přispět napojení na oba státy na Korejském poloostrově. Severní Korea může pomoci právě surovinami a levnou pracovní silou, zatímco Jižní Korea může poskytnout technické produkty pro čínskou domácí spotřebu. (Freeman 2015: 193)

Skrze podporu KLR dává Čína najevo ostatním potencionálním partnerům a rozvojovým zemím najevo, že na rozdíl od západních zemí Čína respektuje legitimitu všech režimů a je ochotna pomáhat ostatním rozvojovým státům v jejich hospodářském rozvoji. Zároveň jsou čínské reformy, které vedly k ekonomickému rozvoji Číny, vnímány jako možná cesta pro rozvoj ekonomiky nejen v KLR, ale i v jiných rozvojových státech. Přestože, že je ochota Severní Koreji přijmout čínskou cestu za svou mizivá, Čína je ochotna pomoci Severní Koreji v nalezení vlastní cesty k ekonomickému růstu. Nicméně čínská snaha o aplikaci vlastních reform na severokorejskou ekonomiku probíhá i v dalších letech, a nejsilněji se tato snaha ČLR promítá po smrti severokorejského vůdce Kim Čong-ila (Freeman 2015: 194)

4.3. KLTR a první ekonomické reformy

První ekonomické reformy představil v roce 2002 Kim Čong-il, který si vzhledem ke změnám v mezinárodním prostředí uvědomoval nutnost úpravy ekonomiky své země a odklonil se od politiky čučche, kterou prosazoval jeho otec a předchůdce Kim Ir-sen, a postavil na první místo armádu.

Balík reforem, který korejsťtí představitelé představili, obsahoval omezení přidělového systému a s tím rostoucí roli národní měny, decentralizaci v ekonomickém managementu, určitou autonomii ve vedení podniků, racionalizaci cen zboží, povoloval vznik soukromých podniků a změny ve finančním sektoru, týkající se devalvace měny a s tím související vydání bankovek s vyššími nominálními hodnotami. Někteří o těchto reformách hovoří jako o přiblížení komunistického národu principům tržní ekonomiky. (Hong 2002: passim)

V roce 2002 opět ožila idea ekonomických zón pro zahraniční investice. Tento nápad však nebyl nápadem novým, neboť s tímto nápadem přišel již Kim Ir-sen v 90. letech. Nicméně do plně funkční podoby byl tento plán, znovu zřízení ekonomických investičních zón, uveden až později.

4.3.1. Změna ve vedení v Pchjongjangu jako příležitost pro další ekonomické reformy

Právě změnu v čele KLTR si čínšťtí představitelé spojili s ideálním momentem pro iniciaci reforem, které byly předchozím vůdcem odmítány. Po znásobení úsilí se dostavily první úspěchy, jejichž vyvrcholení přišlo s oznámením o zřízení čtrnácti ekonomických zón. Konkrétně jednu speciální ekonomickou zónu a 13 rozvojových ekonomických zón, které by územně pokryly všechny severokorejské regiony. Vznik těchto zón má za cíl přivést do země zahraniční investory. Skrze zahraniční investice, které by podle odhadů mohly do budoucna dosáhnout přes 1 miliardu dolarů, chce KLTR dosáhnout ekonomického růstu a otevření své ekonomiky. (Kim, Choi 2013) Nicméně,

zatím se o přílivu investic příliš mluvit nedá, ale dle očekávání by většina investic měla pocházet právě z Číny. I přes tento ekonomický pokrok se nedá očekávat podobná liberalizace trhu jako v případě ekonomických reforem v Číně. (Myklín 2014: 3)

Přestože v KLDŘ dochází i k jistým dalším ekonomickým reformám, tak se dá říci, že většina z nich je ve výsledku neúspěšná, zejména kvůli jejich neefektivnímu uvádění v platnost. (Myklín 2014: 3)

4.4. Ekonomické zájmy Číny na území KLDŘ

Důležitým aspektem ekonomických vztahů mezi Čínou a KLDŘ je rovněž, jak jsem již zmiňoval, nerostné bohatství, které se nachází na severokorejském území. V roce 2013 rovněž došlo k objevení velkého naleziště vzácných kovů. Vzhledem k tomu že Čína disponuje 80% světových zásob vzácných kovů, dá se očekávat, že Čína bude chtít participovat na těžbě i v KLDŘ. Vzhledem ke svému postavení je pravděpodobné, že Čína získá na těžbu vzácných kovů monopolní postavení, tedy těžební práva, v KLDŘ. Rovněž by to znamenalo jistou návratnost financí, které do KLDŘ Čína poslala v rámci humanitární pomoci. Nicméně jistý problém ve vztazích obou zemí reflektovala skutečnost, že těžební práva, na která si dělala zásluh právě Čína, získala soukromá australská společnost (Myklín 2014: 4)

Obecně Čína je největším investorem do Severní Koreje a její investice se dotýkají především oblasti těžebního průmyslu, neboť jak jsem již zmínil, Čína disponuje velkým množstvím nerostných surovin o které má Čína zájem. Právě geografická blízkost a absence zákonů o ochraně životního prostředí a absence s tím souvisejících těžebních limitů dělá z KLDŘ ideální místo pro čínské investice a aktivitu čínských národních těžařských firem. (Lee, Hong 2015: 188)

V oblasti těžby dochází nezdědka ke kooperaci mezi čínskými a korejskými společnostmi. Přičemž čínské společnosti nejen že investují do rozvoje infrastruktury, která je pro transport surovin nezbytná, ale rovněž dodávají těžební technologie a zároveň jsou poskytovateli pracovních míst, výměnou za to požadují dlouhodobá těžební práva a zároveň možnost využívat některá transportní zařízení jako je například přístav Najin. Jehož využívání bylo domluveno v rámci návštěvy čínského premiéra v říjnu 2009. (Lee, Hong 2015: 188-190)

Zejména z výše uvedených důvodů a zároveň kvůli vidině zisku a ekonomického prospěchu, nedochází, ze strany severokorejských představitelů, k žádným snahám o omezení těžby.

Je ovšem nutné zmínit, že investice čínských společností nesměřují pouze do těžebního průmyslu, je však pravda že v tomto průmyslovém sektoru jsou investice nejvyšší. Čínské společnosti hledají příležitosti i v jiných oblastech jako je potravinový průmysl a podobně. Prostřednictvím svých firem přispívá Čína na revitalizaci některých oblastí ať už díky investicím, které do regionu investuje, ale také díky zřizování pracovních míst. (Lee, Hong 2015: 189-190)

Dá se tedy říci, že KLDR hraje pro Čínu velmi významnou roli partnera, který poskytuje prostor čínským podnikům pro jejich rozvoj a uplatnění i mimo čínské území. Výsledný efekt tudíž přináší pozitiva pro obě strany. Nové pracovní příležitosti a zlepšování situace v regionu na straně jedné a nové odbytiště pro své výrobky, či suroviny na straně druhé.

4.5. Čínská politika týkající se humanitární pomoci

Čína poskytuje humanitární zejména v případech, které jsou shrnuty do tří základních bodů: skutečnost existence nějaké krize; závažné přírodní katastrofy; žádost zasaženého státu o humanitární pomoc. Jakkoliv je tato

politika nastavena humanitární pomoc směřovala z Číny téměř výhradně do „přátelských států“. Nicméně od roku 2004 se Čína začala podílet i na misích i v ostatních státech. Například v Japonsku v roce 2011, tato proměna čínské politiky na politiku dobrého sousedství a partnerství má za cíl zlepšit vnímání Číny na mezinárodním poli. (Freeman 2015: 196-197)

4.5.1. Humanitární a potravinová pomoc poskytovaná KLDR

Již od roku 2003, kdy došlo k znovu obnovení korejského jaderného programu, dochází k stále větší ekonomické izolaci KLDR, kterou mají na svědomí především sankce, které na ni uvalují především USA a Japonsko. Tento fakt tedy prohlubuje závislost KLDR na Číně a její ekonomické a humanitární pomoci, neboť režim prosazuje politiku kdy je na prvním místě armáda a tudíž do ní jde nejvíce financí, které by jinak mohly sloužit k zabezpečení obyvatelstva základními věcmi, jako jsou například potraviny.

Od konce studené války je přežívání severokorejského režimu umožněno díky humanitární pomoci směřující do KLDR zejména z Číny. Ve studenoválečném období podporovaly KLDR i státy tzv. východního bloku. Tato pomoc měla za cíl zabezpečit poválečnou rekonstrukci Severní Koreji. V neposlední řadě je to právě humanitární pomoc, která zde hraje roli jakési strategické páky Číny, pro dosažení čínských ekonomických a strategických cílů, o kterých se zmiňuji výše, a zároveň slouží jako nástroj stabilizace společnosti.

Po konci Studené války, a zejména po rozpadu SSSR, je Čína takřka jediným státem, který v poskytování pomoci pokračuje. Pro ilustraci KLDR byla po studené válce zcela závislá na Číně, neboť 40% potravin a 80% energetických zdrojů bylo poskytnuto Čínou. V 80. a 90. letech byla ze strany ČLR snaha o větší ekonomické propojení obou zemí spočívající zejména v obchodu se surovinami, které mělo vést ke snížení objemu pomoci směřované do KLDR. Nicméně KLDR se ukázala nebyť připravená na takovouto proměnu ekonomických vztahů. Výsledkem bylo pouze

zkomplikování vztahů těchto dvou států. A snížení objemu obchodu mezi nimi o z 900 miliónů dolarů v roce 1993 na 370 miliónů dolarů v roce 1997 (Freeman 2015: 192).

Politika ČLR vůči Korejskému poloostrovu spočívala ve snaze vyhnoutí se situacím, které by Čínu zatáhly do ozbrojeného konfliktu. Zejména kvůli tomuto faktu zůstala potravinová pomoc zachována ve stejném objemu. Závazek, který si zadala Čína vůči KLDR, spočíval především v zajištění stability této země a tedy i bezpečnosti regionu. Omezení pomoci směřující do KLDR by mohlo mít za následek vyhocení situace a destabilizaci oblasti. (Freeman 2015: 194)

Jak uvádí Jaewoo Choo kolem 30% potravin a až 70% energie, především v podobě ropy pochází z Číny. Toto reflektuje hlavní produkty, které jsou v rámci pomoci zasílány a díky nimž je KLDR na závislá. Jedná se o potraviny, surovou ropu a umělá hnojiva. Jak je podle uvedených čísel patrné, Čína má tedy velmi důležitou roli v zajišťování energetické bezpečnosti Koreji. Konkrétně 88% severokorejské ropy pochází z Číny. Ropa zároveň tvoří 90% celkové pomoci směřující do KLDR, pokud nepočítáme pomoc potravinovou. Tyto číselky jasně reflektují důležitost Číny pro fungování Severní Koreji a je více než jasné, že tato skutečnost dodává ČLR velmi velkou strategickou výhodu a jistou moc mírně formovat severokorejskou zahraniční politiku. To se dá velmi dobře pozorovat na úspěšnosti Číny dostat KLDR k jednacímu stolu. (Choo 2008: 349)

V 90. letech Čína ztratila hlavního poskytovatele potravinové pomoci, ale vzhledem k tomu, že Čína samotná měla problémy se zásobením vlastního obyvatelstva, nebylo bezprostředně možné, aby na sebe vzala roli SSSR a zachránila nepříznivou situaci, která nastala v KLDR. Nicméně po roce 1995 a žádosti KLDR o mezinárodní pomoc se situace v Číně vylepšila a roku 1996 byla Čína schopna poskytnout KLDR nejen potravinovou pomoc. Čína rovněž cítila nutnost okamžitě jednat, neboť hrozilo zhrocení severokorejského režimu

kvůli propukajícímu hladomoru a do Číny směřovaly tisíce uprchlíků. Nicméně ukázalo se, že i přes rostoucí objem potravinové pomoci z Číny, není KLDR schopna nasycit své obyvatelstvo. Například v roce 2001 i přes potravinovou pomoc od Číny i dalších dárců v celkovém objemu 1,19 tuny potravin se obyvatelstvo pohybovalo na pokraji hladomoru s 900g na osobu a den. (Choo 2008: 351-353)

Jak se však ukázalo, Čína nemůže zajistit stále stejný objem potravinové pomoci, což se ukázalo v roce 2004, kdy Čína trpěla vlivem neúrody nedostatkem obilí. Tento fakt reflektuje, že zatímco v roce 2005 dodala Čína do KLDR 140 000 tun potravin za pouhé první tři měsíce, v roce 2004 dodala do KLDR 130 000 tun potravin za celý rok. (Choo 2008: 352-353)

Po roce 2005 však čínská potravinová pomoc doznala razantní pokles, důvodem bylo uskutečnění druhého jaderného testu v Severní Koreji. Mezi lety 2006 a 2008 se pohybovala potravinová pomoc v hodnotách od 250 000 do 300 000 tun a v roce 2009 činila pouhých 120 000 tun. V roce 2010 navštívil Kim Čong-il Čínu. Tento akt byl následován 1 milionem tun potravinové pomoci zasláné do Severní Koreje. V roce 2012 byl údajně KLDR slíben největší balíček humanitární pomoci, který doposavad od Číny obdržela. (Freeman 2015: 200)

S nedostatkem potravin souvisí i nekvalitní zemědělství proto součástí žádosti o humanitární pomoc v roce 1995 byla i žádost o umělá hnojiva, aby bylo možné naplno využívat potenciál orné půdy. Výroba hnojiv je závislá na dodávkách ropy i proto lze říci, že pokud roste import ropy, roste i produkce hnojiv. Což je více či méně patrné i na situaci v KLDR v průběhu 90. let a po roce 2000. Avšak kvůli nedostatkům ropy a obavám z nedostatku ropy pro energetiku probíhala produkce hnojiv jen na 10-25%. Tento fakt vyústil v nedostatek hnojiv v severokorejském zemědělství. Nedostatečná výroba hnojiv postavila KLDR před problém, který představoval nalezení dárce, který by ji mohl hnojiva poskytnout. Tento problém byl vyřešen v podobě Číny,

ačkoliv jednou z možností byla i Jižní Korea. Nicméně je nutné chápat, že při nedostatku potravin, kterým Severní Korea trpěla, jsou hnojiva a péče o ornou půdu nutností pro její zemědělství, aby mohla udržet potravinovou produkci aspoň na stávající úrovni. (Choo 2008: 356-358)

Největším problémem je nutnost dovozu velkého množství ropy, tedy velmi důležité strategické suroviny, kterou Severní Korea nedisponuje. Zatímco v období studené války do KLTR putovala ropa z více zdrojů, především však ze SSSR. Nicméně rozpad SSSR nedal KLTR jinou možnost než se orientovat na Čínu, na které se stala, co se dodávek ropy týče, naprosto závislá. To i přesto, že se jí podařilo navázat obchodní vztahy se zeměmi středního východu jako třeba s Íránem, Libyí či Sýrií. Nicméně kvůli nemožnosti zajistit si stabilní přísun ropy z těchto zemí, je celková spotřeba ropy v KLTR pokryta právě dovozem ropy z Číny. Poskytování energetické pomoci tedy představuje nástroj zahraniční politiky Pekingu k zabezpečení míru a stability na Korejském poloostrově, tím že prohlubuje závislost Pchjongjangu na energetických dodávkách z Číny. (Choo 2008: 358-361; Lee 2009: 49)

Je však paradoxní, že Čína poskytuje Severní Koreji ropu za vyšší cenu, než za čínskou ropu například platí Jižní Korea či Thajsko. Tento trend se však dá očekávat ne snad kvůli tomu, že by Čína odmítala prodávat ropu za přátelské ceny, ale kvůli tomu, že KLTR je nucena za tuto cenu ropu kupovat protože nemá alternativní možnosti odkud ropu získat. Dalším důvodem je způsob přepravy ropy do KLTR, která většinou probíhá po zemi ropovody, které jsou dražší na údržbu než přeprava například tankery. Tento fakt se tedy ve výsledné ceně taktéž odráží. (Choo 2008: 358-361)

KLDR rovněž v několika případech obdržela ropu, jako humanitární pomoc, i od států Západu, Japonsko, Jižní Korea, USA. Což bylo způsobeno do jisté míry severokorejským jaderným programem, který KLTR využívá jako nástroj jak si zabezpečit alternativní přísun energeticky využitelných surovin.

Tento způsob získávání ropy z alternativních zdrojů zdá se funguje, neboť obdržení těchto darů je často podmíněno tím, že KLDR bude pokračovat v rozhovorech o jaderném odzbrojení. (Choo 2008: 360-361)

5. Vojenská a bezpečnostní spolupráce

Bezprostředně po vypuknutí konfliktu na Korejském poloostrově se na stranu KLDR postavil Sovětský svaz, který neoficiálně podporoval Kim Ir-sena otevřeně podporovaného ČLR. Sino-severokorejská spolupráce v oblasti vojenství se datuje od korejské války, nicméně oficiálně byla stvrzena až roku 1961 Dohoda o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci, která se týkala i vzájemné vojenské pomoci. Nicméně v průběhu platnosti této smlouvy, docházelo střídavě k zesilování a k oslabování vzájemných styků v oblasti vojenství a to v závislosti na aktuální politické situaci mezi zeměmi. KLDR rovněž udržovala blízké vztahy v oblasti vojenství i se Sovětským svazem, tyto vztahy se vyznačovaly podobnou proměnlivostí.

Vlivem rozpadu SSSR a změnou politicko-ekonomické situace v Rusku se KLDR obrátila na Čínu. Po studené válce, v průběhu 90. let, začala vojenská spolupráce mezi Čínou a KLDR velmi prudce růst. Důvodem byla především politická transformace post sovětského Ruska, která vedla k ochlazení Rusko-severokorejských vztahů a KLDR byla nucena najít si jiného partnera, se kterým by mohla spolupracovat ve vojenském sektoru.

První známkou o změně vztahů mezi Čínou a Severní Koreou je zejména fakt, že KLDR se zastala Číny ve věci potlačení nepokojů na Náměstí nebeského klidu z roku 1989. Postupně zejména v 90. letech začala narůstat vojenská a bezpečnostní spolupráce mezi těmito dvěma státy, což je pochopitelné, neboť prapůvod armády KLDR musíme hledat v Číně, kdy základ Kim Ir-senovi armády tvořili vojáci z Číny a ze SSSR.

Základ vzájemné kooperace v oblasti armády položila Smlouva o vzájemné pomoci a přátelství z roku 1961. Týkala se i vzájemné vojenské pomoci v případě napadení jednoho ze států. To bylo logické, neboť na Korejském poloostrově po Korejské válce zvyšovalo USA svoji vojenskou přítomnost, což si Čína i KLDŘ vykládaly jako bezpečnostní hrozbu a zároveň přítomnost USA měla za následek bližší navázání Severní Koreji na Čínu.

Korejská lidová armáda má v současnosti vzhledem k celkovému počtu obyvatel, který činí téměř 25 milionů obyvatel, jednu z nejpočetnějších armád na světě v armádě slouží na 700 000 vojáků a 4 500 000 mužů čítají aktivní zálohy (Global Firepower 2016).

Přestože prošla korejská lidová armáda značnou modernizací, disponuje značným množstvím sovětské a čínské studenoválečné vojenské techniky, což jasně dokládá spolupráci s těmito státy ve vojenské sféře. Ověření tohoto faktu je problematické, neboť neexistují data, týkající se objemu vývozu zbraní a zbraňových systémů z Číny do KLDŘ. Jediná data, která jsou známá a dostupná, se týkají čínského vývozu palných zbraní, munice a granátů do Severní Koreje.

Mezi lety 1995-2000 růst severokorejského dovozu palných zbraní z Číny stoupal, svého vrcholu dosáhl v roce 1996, kdy jeho hodnota dosáhla téměř 3,5 milionu USD, přičemž přes 1 milion USD tvořily zbraně pro armádu a přes 2 miliony USD tvořily výbušniny a náboje. Zbytek, necelých 200 000 USD, se týkal krátkých palných zbraní a zbraní pro sport a lov. V roce 1997 a 1998 objem severokorejského dovozu zbraní a munice z Číny zaznamenal pokles, konkrétně podle dostupných dat Čína pokračovala pouze v dodávkách armádní munice a zbraní klasifikovaných jako sportovní. V roce 1999 dosáhl objem čínského vývozu v této oblasti téměř 3 milionu USD, přičemž podle oficiálních dat se většina této částky týkala zbraní sportovních. V pozdějších letech byl objem obchodu v tomto odvětví zanedbatelný, či vůbec žádný. (Nanto, Manyin, Dumbaugh 2010: 17-18)

Dalšími příklady sino-korejské vojenské spolupráce jsou oficiální vzájemné návštěvy armádních představitelů obou zemí. V roce 2009 navštívil KLRD čínský ministr obrany Liang Guanglie. Cílem jeho návštěvy bylo podpoření přátelství a spolupráce mezi ozbrojenými složkami obou zemí. (Diamana 2015)

Vojenské spolupráce mezi Čínou a Severní Koreou se částečně dotýká i spolupráce těchto států v jiných oblastech. Zejména v ekonomické oblasti, neboť se dá předpokládat, že velké množství čínské potravinové pomoci putuje na zásobení Korejské lidové armády. S tímto také souvisí čínské dodávky ropy do KLRD, neboť ropa je jednou ze základních komodit, která umožňuje fungování armády.

6. Jednání o severokorejském jaderném programu a role Číny v nich

Od konce studené války je KLRD vnímána negativně kvůli postoji vůči svému jižnímu sousedovi, ale zejména kvůli svému jadernému programu, který je vnímá jako bezpečnostní riziko a zástupci světových velmocí se mu jej snaží všemožně zastavit. Nejčastějším a nejúčinnějším nástrojem mezinárodního společenství je uvalování sankcí na KLRD s jasným cílem dotlačit KLRD k jednacímu stolu.

V souvislosti se Severní Koreou se velmi často mluví o jaderném zbrojení. Tento fakt znepokojuje nejen Západ, ale také Čínu.

Korejský jaderný program hraje jednu z hlavních rolí v zahraniční politice KLRD. Jaderný program je používán jako forma nátlaku, skrze kterou žádá KLRD mezinárodní společenství o různé ústupky či humanitární pomoc.

Problém severokorejského jaderného programu se objevuje, již v 60. letech kdy byl do Koreje dopraven sovětský výzkumný reaktor. KLRD rovněž v 70. letech podepsala dohodu s Mezinárodní agenturou pro atomovou

energii, čímž umožnila kontrolu svého jaderného výzkumu. Další smlouvou týkající se korejského jaderného programu byla Smlouva o nešíření jaderných zbraní z roku 1985.(Freeman 2015: 157)

KLDR v roce 1992 zároveň uzavřela dohodu o vpuštění komisařů Mezinárodní agentury pro atomovou energii na své území. V tomto případě zde uplatnila svůj vliv na KLDR Čína, jejíž prezident Li Pcheng údajně přesvědčil Kim Ir-sena k tomu, aby s mezinárodním společenstvím spolupracoval. KLDR však odmítalo umožnit kontroly svých jaderných zařízení, kvůli obavě z americké jaderné hrozby. V reakci na tuto skutečnost stáhlo USA svůj jaderný arzenál z Jižní Koreje. Na přelomu let 1991 a 1992 byla rovněž podepsána smlouva o bezjaderném korejském poloostrově. V roce 1993 se však začala situace vyostřovat a KLDR prohlásila, že chce odstoupit od Smlouvy o nešíření jaderných zbraní [dále jen NPT]. Rada bezpečnosti OSN vyzvala KLDR k dodržování dohody s MAAE. V tomto ohledu se Čína obrátila ke KLDR zády, neboť jako stálý člen Rady bezpečnosti nepoužila své veto. (Freeman 2015: 158; Beck, Reader 2006: 58-59)

Nicméně KLDR toto rozhodnutí odmítla, souhlasila ale s bilaterálními jednáními s USA. Rozhovory však vyústili pouze k vyostření konfliktu a KLDR oznámila, že chce vystoupit z NPT. USA dokonce začaly zvažovat vojenskou intervenci. Číny byla ovšem připravena KLDR bránit v případě vypuknutí konfliktu a zmobilizovala přes 50 000 mužů, které byla připravena poslat na obranu KLDR. Rovněž Rada OSN nespokojena s vývojem situace vyhrožovala KLDR uvalením ekonomických sankcí. Ovšem díky diplomatickému úsilí Číny se povedlo vrátit USA i KLDR k jednacímu stolu. Tato bilaterální jednání nakonec vyústila nejen v to, že KLDR stáhla požadavek na opuštění NPT, ale zároveň souhlasila se zmražením svého jaderného programu výměnou za dva lehkovodní reaktory. Oba státy tak v roce 1994 podepsaly *Agreed Framework*, neboli Ženevskou rámcovou dohodu. USA se rovněž zavázalo, v rámci

humanitární pomoci, poskytnout Severní Koreji 500 000 tun ropy. (Beck, Reader 2006: 58-59; Freeman 2015: 158)

Krokem ke zlepšení vztahů mezi Korejskou republikou a KLDR, který se netýkal bezprostředně jaderného programu, ale mohl přispět k jeho hladšímu řešení, byl návrh k uskutečnění čtyřstranných rozhovorů. Těchto čtyřstranných rozhovorů mezi Korejskou republikou, KLDR, USA a ČLR měly především vést k uzavření dlouhodobé mírové smlouvy, měla nahradit smlouvu o příměří z roku 1953. Tyto multilaterální rozhovory byly uskutečněny z toho důvodu, že KLDR nebyla ochotna bilaterálně vyjednávat se svým nepřítelem Severní Koreou. Navzdory počáteční neochotě Severní Korea souhlasila s multilaterálními rozhovory po příslibu potravinové pomoci. Jednání byla dočasně zastavena v roce 1999, neboť účastníci se nebyly schopni dohodnout na programu jednání. (Myers 1997)

V roce 1998 se vztahy mezi mezinárodním společenstvím a KLDR opět zkomplikovaly. Severokorejský režim totiž odpálil balistickou raketu Tepchodong I., raketa přeletěla Japonsko a spadla do moře. Druhým problémem bylo, že KLDR navzdory souhlasu s NPT začala opět pokračovat v jaderném programu. To mělo za následek přerušení humanitární pomoci zejména přerušení dodávek ropy do KLDR, ke kterým se uchýlilo USA. Clintonova administrativa zároveň vytvořila, kvůli této situaci zvláštní komisi pro posuzování severokorejského jaderného programu, která byla vedena W. Perrym.

Po jednáních mezi USA a KLDR umožnila KLDR inspekce ve svých podzemních zařízeních, které byly označeny za místa, ve kterých se odehrával jaderný program. Výměnou za to požadovala KLDR dodávku potravin v hodnotě 160 000 000 USD. Inspekce však dle očekávání nic neobjevila.

V roce 2002 se situace ještě více vyostřila, když nejprve KLDR požádala MAAE o odstranění sledovacích zařízení ve svých jaderných výzkumných střediscích. O pár dní později tyto zařízení odstranila Severní Korea sama bez

jakéhokoliv jiného svolení. Zároveň oznámila odstoupení od NPT. V této souvislosti vypověděla komisaře MAAE ze země. Což ostatní státy přesvědčilo, že v KLDR je myšlenka jaderného programu opět aktuální. (Beck, Reader 2006: 58-59)

Hrozba pokračujícího jaderného programu svedla dohromady hlavy ČLR a USA. To mělo za následek změnu čínské politiky vůči KLDR. Čína začala vycházet vstříc mezinárodnímu společenství a využila svůj vliv na KLDR a několikrát jí přivedla k jednacímu stolu. V březnu 2003 hostila Čína v Pekingu tříčlenné jednání, kterého se účastnili USA, KLDR a Čína. Později téhož roku se Čína se zasloužila o organizaci takzvaných šestistranných rozhovorů, *Six party talks*. Čína v těchto rozhovorech působila coby mediátor. Zároveň ji mezinárodní společenství vnímalo jako hráče, který může ovlivňovat severokorejskou politiku. (Beck, Reader 2006: 59; Freeman 2015: passim)

S účastí v šestistranných rozhovorech KLDR souhlasila, kvůli finanční krizi, do které se dostala v důsledku uvalených hospodářských sankcí. K tomu došlo poté, co jí Čína nabídla dodání humanitární pomoci výměnou za návrat k šestistranným rozhovorům. Tato pomoc však do KLDR nikdy nebyla doručena kvůli provedení jadernému testu v roce 2006. (Hong 2014: 289-290)

V roce 2005 KLDR oznámila, že vlastní jadernou zbraň. V červnu 2006 KLDR vypustila několik střel středního doletu a jednu střelu dlouhého doletu Tepchodong II. a provedla podzemní jaderný test. (Černá 2008: passim)

Přesto na přelomu let 2006 a 2007 došlo k dohodě, kdy se KLDR zavázala uzavřít zařízení pro jaderný výzkum v Jongbjonu, pozastavit jaderné aktivity a pozvat zpět inspektory MAAE. V roce 2007 se dokonce vlivem této dohody znormalizovaly severokorejské vztahy s Jižní Koreou. (Černá 2008: passim; Freeman 2015:passim)

V roce 2009 uskutečnila KLDŘ další jaderný test, toto spolu s potopením jihokorejské hlídkovací lodi Cheonan, mělo za následek vyostření vztahů a v roce 2010 se uskutečnilo společné vojenské cvičení USA a Jižní Koreji. Čínští představitelé rovněž tento test odsoudili a doporučili KLDŘ návrat k jednacímu stolu v rámci šestistranných rozhovorů. (Freeman 2015: passim)

V roce 2013 provedla KLDŘ třetí jaderný test na což OSN, reagovala zpřísněním sankcí. To jen podnítilo rétoriku severokorejského režimu, který začal vyhrožovat útokem na Jižní Koreu či preventivním raketovým útokem na USA. Tato rétorika stála za zvýšením vojenské přítomnosti USA v regionu. Nicméně Čína na tyto vojenské provokace reagovala několika dennímu zastavení dodávek ropy do KLDŘ, čímž dokázala určitou strategickou výhodu, kterou může uplatnit proti Severní Koreji. (Myklín 2014: passim)

7. Politické vztahy mezi Čínou a KLDŘ

KLDŘ a ČLR pojí od pradávna sdílené komunistické ideologie, které jsou pro oba režimy stěžejní a zároveň je pojí podobný historický vývoj. Díky tomu je vztah mezi KLDŘ a Čínou přirovnáván ke vztahu mezi rty a zuby. Nicméně v 80 letech se začaly jejich cesty mírně rozcházet. Podíl na tom měly především ekonomické reformy a otevření trhu, ke kterému se uchýlila Čína. Vzájemné vztahy nepodpořilo ani navázání vztahů mezi Čínou a Jižní Koreou potažmo USA. (Hong 2014: 284-285)

Obecně se v politických vztazích dokola opakuje jeden jistý vzorec, který souvisí s korejským jaderným programem. V praxi vypadá tak, že Čína vydává odsuzující prohlášení a případně se uchyluje i k omezení dodávek některých surovin. To je pak obecně následováno normalizací vztahů, která probíhá skrze vzájemné vládní návštěvy. (Myklín 2014: 2)

V první fázi severokorejsko-čínských vztahů docházelo k poměrně čilým politickým návštěvám mezi oběma státy. Hlavním důvodem, proto tento fakt je

skutečnost, že se politické špičky obou států těšily osobních vztahů. Kim Ir-sen osobně strávil několik let v Číně a tudíž po jeho nástupu do čela KLR, byl mezi Čínskými vládními špičkami znám. Vždyť Čína byla jeden ze států, který mu pomohl dostat se k moci.

Po smrti Kim Ir-sena v roce 1994, se ztratil osobní a přátelský vztah a pouto mezi Čínou a KLR. Což se ukázalo poměrně záhy, neboť se čínští představitelé odmítli zúčastnit Kim Ir-senova pohřbu. Jednalo se o reakci na pokračující severokorejský program. To do jisté míry znervóznilo severokorejský režim, který se cítil opuštěn na mezinárodním poli. (Hong 2014: 292)

Nicméně vzájemnou návštěvou uskutečněnou mezi roky 1999 a 2000, došlo ke zlepšení a utužení vztahů. V tomto roce napřed navštívil Pchjongjang čínský ministr zahraničí, který prohlásil, že vzájemné přátelské vztahy ČLR a KLR se stále prohlubují a za poslední léta dosáhly progresivního růstu. Vzhledem k plánovanému otevření Severokorejského trhu, slíbil jménem Číny dodat do KLR potřebnou surovinovou a potravinovou pomoc. Na tuto návštěvu odpověděl severokorejský režim návštěvou Pekingu v roce 2000. Toto rozhodnutí o poskytnutí pomoci rovněž potvrdila návštěva čínského prezidenta Ťianga z roku 2001. (Hong 2014, 293-294)

K dalšímu odcizení režimů došlo v roce 2002, když do úřadu čínského prezidenta nastoupil Hu Jintao, který ovšem vyjádřil zájem na setrvání přátelských vztahů mezi KLR a ČLR, což formálně ztvrdil roku 2005 oficiální návštěvou v Pchjongjangu. Cílem návštěvy bylo seznámení se severokorejským vůdcem Kim Čong-ilem. Jednalo se o tajnou týdenní návštěvu, které se zúčastnily další čínské vládní špičky. Tato návštěva normalizovala sino-severokorejské vztahy a otevřel se prostor nejen k diskusi o severokorejském jaderném programu, ale také o pokračující hospodářské spolupráci (Hong 2014: passim)

Utuzování vzájemných politických vztahů pokračovalo v roce 2009, kdy došlo k vládní návštěvě čínského premiéra Wen Jiabaoa a dalších vysokých představitelů armády. Tato návštěva se uskutečnila k příležitosti šedesátého výročí čínsko-severokorejských vztahů. Ani tato návštěva nezabránila skutečnosti, že Čína podpořila sankce OSN uvalené na dovoz luxusního zboží. Nicméně i přes tyto sankce dovezla Čína do KLDR toto zboží v celkové hodnotě přesahující 100 milionů USD. (Hong 2014: passim)

V roce 2009 rovněž došlo mezi KLDR a ČLR k podepsání několika smluv. Tyto smlouvy se týkaly především ekonomické a technologické spolupráce

Nástup Kim Čong-una v roce 2011 znamenal naději mezinárodního společenství na změnu severokorejské zahraniční politiky, neboť Kim Čong-un studoval na Západě. Západní mocnosti doufaly v pokrokovější zahraniční politiku Severní Koreje pod jeho vedením, která by vyústila v otevření Severní Koreje světu. Opak byl, ale pravdou a začalo docházet nejen k zintenzivňování severokorejského jaderného výzkumu, ale také pokračovala izolace KLDR. Nejen, že začalo docházet k častějším vojenským provokacím USA a jejich spojenců, ale také Číny.

7.1. Problémy mezi KLDR a Čínou po nástupu Kim Čong-una

V současnosti však došlo i k několika vyhroceným situacím mezi ČLR a KLDR. Jedná se například o zadržení čínské rybářské lodi a její posádky z let 2012 a 2013, přičemž v druhém případě požadovala KLDR za propuštění rybářů výkupné. Dalším příkladem problémovosti vztahů těchto zemí jsou jaderné testy KLDR, které vyústili např. v roce 2003 v zastavení dodávek ropy z Číny do Severní Koreje. (Myklín 2014: 2).

Dalším vážným problémem, který poznamenal současné sino-severokorejské vztahy, bylo uvěznění a pozdější poprava Song-tchek Čanga. Čang byl považován za druhého nejmocnějšího muže v KLDR, zároveň se jednalo o Kim Čong-unova strýce.

Přesný důvod popravu není znám, ačkoliv obvinění bylo vzneseno mnoho, ale vzhledem k Čangovu rostoucímu politickému a ekonomickému vlivu a vlivu v Korejské lidové armádě, mohlo jít jen o snahu Kim Čong-una upevnit si svou pozici. Tato poprava měla negativní vliv na vztah s Čínou zejména kvůli tomu, že Čang byl zastáncem pro-čínské politiky a čínských ekonomických reforem. Proto jeho odstranění bylo Pekingem vnímáno jako snaha o omezení čínského vlivu na severokorejskou politiku. (Myklín 2014: 4-5; Choe, Sanger 2013)

7.2. Čínská politika vůči severokorejským uprchlíkům

Příliv migrantů z KLTR do Číny začal stoupat již od oteplení vzájemných vztahů těchto států v 70. letech. Kdy bylo oběma národnostem umožněné překračovat státní hranici a navštěvovat své příbuzné. (Čamrová 2015)

Změna však nastala v 90. letech tedy po pádu východního bloku a jistou liberalizací čínské domácí a ekonomické politiky. V té době se KLTR dostala do ekonomické krize a na pokraj hladomoru. Spolu s nedodržením základních lidských práv se jednalo o hlavní migrační push-faktory. Naopak prosperující Čína představovala jasný pull-faktor. Postupem času v 90. letech příliv nelegálních migrantů stále sílil a mezi lety 1993-98 dosahoval roční příliv uprchlíků počtu cca 50 tisíc. Navíc většina uprchlíků v současnosti používá Čínu jako tranzitní zemi. (Čamrová 2015)

Vzhledem k obavě z reakce KLTR a snaze o udržení dobrých vztahů se Čína rozhodla, v duchu smlouvy se Severní Koreou o repatriaci uprchlíků z roku 1986, spolupracovat a veškeré zadržené severokorejské migranty vrací zpět do KLTR. Je to také dáno politikou Číny, která statut uprchlíka neuznává, a všichni zadržení migranti jsou označeni za ekonomické nelegální migranty, nic tedy nebrání jejich repatriaci. Vzhledem k tomu, že jsou vyhlídky migrantů na přežití mizivé, snaží se této repatriaci zabránit mezinárodní společenství, ovšem neúspěšně. (Čamrová 2015)

8. Čínské strategické cíle vůči Korejskému poloostrovu

Čína jako regionální velmoc dbá na bezpečnost v regionu, přičemž největší bezpečnostní dilema je situace na Korejské poloostrově. Čína tudíž dbá na udržení stability v KLDR skrze diplomatickou provázanost. Její pohled na KLDR je jako na nárazníkové pásmo mezi USA a Čínou. (Hong 2014: passim)

ČLR si však uvědomuje i riziko jaderného zbrojení, ale díky němu si také uvědomuje, že nemůže jednorázově přerušit styky s KLDR, neboť KLDR je v některých ohledech nesoběstačná, což by mohlo ohrozit stabilitu režimu. Politická nestabilita by mohla vést ke zhroucení a jaderné zbraně by se mohly dostat do nesprávných rukou. Druhou možností je, že by KLDR mohla prodat svůj jaderný výzkum, aby získala finance, pokud by Čína přerušila ekonomické styky. To staví Čínu před nelehký úkol udržet KLDR stabilní a zároveň ji pomoci dostat její ekonomiku do fáze kdy by se stala ekonomicky soběstačnou. (Freeman 2015: passim)

9. Závěr

Po konci studené války se ČLR i KLDR musely vypořádat se změnami spojenými s rozpadem východního bloku, jako byla změna v mezinárodním systému. Zatímco Čína se v průběhu 90. let transformovala a aplikací reforem otevřela svoji ekonomiku světu a zvyšováním bezpečnostních a ekonomických vazeb na okolní státy se snažila vymanit z vlivu USA a stala se jednou ze světových velmocí. Změna spojená s rozpadem největšího spojence SSSR měla na KLDR naprosto opačný vliv než na Čínu. V Severní Koreji došlo jen k další izolaci, která pouze zvýšila její závislost na Číně. Hlavním důvodem byla neochota ke změně a politika soběstačnosti prosazovaná Kim Ir-senem, za kterou se však skrývala pomoc států východního bloku a Číny. Po konci studené války se ekonomická závislost na Číně dále zvyšovala a vlivem sankcí mezinárodního společenství uvalovaných na KLDR kvůli jadernému programu, se dá předpokládat další prohlubování této závislosti.

Cílem práce bylo analyzovat vzájemné vztahy států těchto dvou států po skončení studené války. Přičemž vztahy mezi těmito zeměmi se neustále mění, ačkoliv se zde uplatňuje stále stejný vzorec vyhrocení sporu, po kterém následuje politická návštěva a normalizace vztahů.

Čína si vůči Severní Koreji stanovila několik cílů, jako je třeba prosazení ekonomických reforem, které by pomohly otevření země pro zahraniční investory. Vlivem těchto reforem by tedy Čína chtěla snížit ekonomickou závislost Severní Koreji. Zároveň si Čína uvědomuje, že pád severokorejského režimu by představoval bezpečnostní hrozbu nejen pro ni, ale kvůli existenci jaderných zbraní pro celý svět. Čína si uvědomuje svoji roli na přežívání severokorejského režimu, který udržuje u moci skrze humanitární pomoc. Je to jeden ze strategických cílů, kterým je udržení stability na Korejském poloostrově a podpora mírové řešení sporů mezi oběma Koreami. Problém je, že KLDR nečiní mnoho pro uvolnění napětí, proto vychází úsilí Číny do jisté míry naprázdno.

Dalším důvodem čínské podpory severokorejského režimu podpory Čína je rovněž hlavním investorem na území KLTR, proto je přežití severokorejského státu hlavním cílem k udržení jejích finančních zájmů. Zároveň je KLTR nárazníkovou zónou mezi Čínou a Západem, je proto nutné zachovat tuto zónu stabilní.

Vlivem pokusů zajistit bezpečnost v regionu došlo k blízkému provázání ČLR a KLTR pro kterou byla prvním důvodem ideologická blízkost režimů a osobní známosti první éry čínského a korejského vedení. S výměnou ve vedení států docházelo k stále častějším změnám ve vztazích mezi těmito státy, ačkoliv oba státy vzájemné vztahy označovaly za přátelské a stále se prohlubující. Ke změně došlo po roce 2000, kdy se Čína snažila zlepšit svoji pověst na Západě a začala vystupovat proti šíření jaderných zbraní, které by pro ni samotnou mohly znamenat hrozbu a začala tak vystupovat proti severokorejskému jadernému programu, přičemž plnila roli mediátora a jako člen Rady bezpečnosti OSN zastupovala zájmy KLTR.

Po nástupu Kim Čong-una dochází k politickým i vojenským provokacím, kdy KLTR vystupuje i proti Číně. Je tedy otázkou, jestli a jak dlouho bude Čína nad severokorejským nepředvídatelným režimem držet ochrannou ruku. Jak prohlásil Mao Ce-tung vztah mezi Čínou a Severní Koreou se dá definovat jako vztah mezi rty a zuby, tedy když rty zmizí, zůstanou zuby odhalené. V současné době se však dá říci, že se role poněkud proměnila a zuby [KLDR] koušou do vlastních rtů [ČLR]. (Myklín 2014: 2)

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knihy a odborné časopisy

- Beck, Peter M.; Reader, Nicholas (2006). China and North Korea. *Korea and World Affairs* (Spring 2006), s. 47-78.
- Černá, Monika (2008). *Severní Korea na přelomu 2. tisíciletí- její role na mezinárodním poli* [diplomová práce](Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze).
- Freeman, Paula (2015). *China and North Korea* (Palgrave Macmillan: New York).
- Hong, Inkh-pyo (2002). A Shift Toward Capitalism? Recent Economic Reforms in North Korea. *East Asian Review* Vol. 14 (No. 4), s. 93-106.
- Hong, Sukhoon (2014). What does North Korea Want from China? Understanding Pyongyang's Policy Priorities Toward Beijing. *The Korea Journal of International Studies* Vol. 12 (No. 1), s. 277-303.
- Choo, Jaewoo (2008). MIRRORING NORTH KOREA'S GROWING ECONOMIC DEPENDENCE ON CHINA. *Asian Survey* Vol. 48 (No. 2), s. 343-372.
- Jian, Chen (2003). Limits of the 'Lips and Teeth' Alliance: An Historical Review of Chinese-North Korean Relations. *Asia Program Special Report* (No. 115), s. 4-10.
- Kim, Samuel S. (2007). *NORTH KOREAN FOREIGN RELATIONS IN THE POST-COLD WAR WORLD* (Strategic Studies Institute: nevedeno).
- Lee, Jong-Woon; Hong, Yi Kyung (2015). Understanding China's Economic Engagement with North Korea: Realities and Problems. *Pacific Focus* Vol. XXX (No. 2), s. 173-198.

-Lee, Julia J. (2009). To Fuel or Not to Fuel: China's Energy Assistance to North Korea. *Asian Security* Vol. 5 (No. 1), s. 45-72.

-Yoo, Jang-Hee (1998). North Korea's Economic Policy. *Korea and World Affairs* (Fall 1998), s. 341-359.

Internetové zdroje

-Albert, Eleanor; Xu, Beina (2016). The China-North Korea Relationship. *Council on Foreign Relations*. 8.2.2016 (<http://www.cfr.org/china/china-north-korea-relationship/p11097>, 28.11.2016).

-Čamrová, Lucie (2015). Uprchlíci a migrace, příklad odjinud: Čína a KLDK. *Ústav mezinárodních vztahů Praha*. 18.11.2015 (<http://www.iir.cz/article/uprchlici-a-migrace-priklad-odjinud-cina-a-kldr#>, 28.11.2016).

-Diamana, Walter (2015). Strategic Alliance: China-North Korea. *International Policy Digest*. 2.7.2015 (<https://intpolicydigest.org/2015/07/02/strategic-alliance-china-north-korea/>, 28.11.2016).

-Global Firepower (2016). *North Korea Military Strength* (http://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=north-korea, 28.11.2016).

-Choe, Sang-hun; Sanger David E. (2013). Korea Execution Is Tied to Clash Over Business. *The New York Times*. 23.12.2013 (http://www.nytimes.com/2013/12/24/world/asia/north-korea-purge.html?_r=0, 28.11.2016).

-Kim, Kyu-won; Choi, Hyun-june (2013). North Korea to set up 14 new special economic development zones. *The Hankyoreh*. 22.11.2013 (http://english.hani.co.kr/arti/english_edition/e_northkorea/612341.html, 11.11.2016).

-Myers, Steven Lee (1997). North Korea Agrees to Join 4-Party Talks. *The New York Times*. 1.7.1997 (<http://www.nytimes.com/1997/07/01/world/north-korea-agrees-to-join-4-party-talks.html>, 28.11.2016).

-Myklín, Michael (2014). Čína a Severní Korea: láska či sňatek z rozumu?. *Institute of Asian Studies*. (<http://www.asian.sk/wp-content/uploads/2014/12/PP-final.pdf>, 28.11.2016) s. 1-9.

-Nanto, Dick K.; Manyin, Mark E.; Dumbaugh, Kerry (2010). China-North Korea Relations. *Congressional Research Service*. 22.1.2010 (<http://fpc.state.gov/documents/organization/138774.pdf>, 28.11.2016), s. 1-20.

RESUMÉ

For North Korea China is main diplomatic and economic partner. China helped sustain North Korean regime. Although there are some North Korean actions which put this partnership under stress. But still for China relative stability on Korean peninsula is very important. North Korea, China-friendly nation, provides a buffer zone between China and South Korea with its US army bases. This and the possible nuclear threat are the main reasons why this long-lasting relation is important not only for North Korea, but also for China.